Římská komedie

- komedie byla u Římanů oblíbenější než tragédie
- velkou roli hrála kultivovanost diváka (podívaná na gladiátora vytlačila drama)

Titus Maccius Plautus (255–250 až 184 př. Kr.)

: pocházel z Umbrie (střední Itálie) – Plautus je pořímštěná forma umberského jména Plotus
: Plautovo rodové jméno Maccius zřejmě vzniklo jako odvozenina jména Maccus = jedna z typických postav atellány (= jihoitalská lidová fraška) < vliv atellány na Plautovo dílo
: datum Plautova úmrtí známe přesně – r. 184 př. Kr.; datum jeho narození se odvozuje z Ciceronovy zmínky o tom, že Plautus napsal svou komedii *Pseudolus* jako stařec (*senex*) > 255–250 př. Kr. (Plautus byl mladším současníkem Gnaea Naevia)
: pracoval v divadle, měl mnoho zaměstnání > velmi pestrý život
: pověst o jeho umění byla velká už za jeho života
: bylo mu připisováno 130 divadelních her – již ve starověku se objevily pochybnosti o tom, zdali je to vůbec možné
: při vydávání Plautova souborného díla zasáhl Varro > Plautovy hry rozdělil do tří kategorií

1) komedie obecně považované za Plautovy – žádné pochyby
2) hry, které Varro sám na základě stylistického rozboru považoval za Plautovy, jiní o nich však pochybovali (tyto komedie Varro nepřipojil k souboru zaručeně pravých Plautových her)
3) hry, které podle jiných odborníků byly Plautovy, ale Varro sám o nich pochyboval

- dnes považujeme za Plautovy pouze hry z Varronovy 1. skupiny = *Varronae fabulae* (21)

název	doba vzniku	řecká předloha	autor[1]
Amphitruo (*Amfitryón*)	?	střední komedie	?
Asinaria (*Komedie o oslích penězích / Komedie oslovská*)	rané obd.	*Onagos* (*Honec oslů / Oslař*)	Démofilos
Aulularia (*Komedie o hrnci*)[2]	?	?	Menandros?
Bacchides (*Dvě Bakchidy*)	pozd. obd.	*Dis exapatón* (*Dvakrát klamající*)	Menandros
Captivi (*Zajatci*)	?	?	?
Casina (jméno dívky)	pozd. obd.	?	Dífilos
Cistellaria (*Hra o skříňce*)	před r. 201	?	?
Curculio (*Pilous*[3])	stř. obd.	?	?
Epidicus (jméno otroka)	před *Bacchides*	?	?
Menaechmi (*Dva Menaichmové / Dvojčata*)[4]	?	?	?
Mercator (*Kupec*)	rané obd.	*Emporos* (*Kupec*)	Filémón

[1] Menandros, Filémón, Dífilos = představitelé nové attické komedie.
[2] Zdroj inspirace pro Molièrovu hru *Lakomec*.
[3] Tj. žravý hmyz, který cizopasí na obilí; výstižné jméno pro parazita.
[4] Předloha všech „komedií plných omylů“ – Shakespeare (*Comedy of Errors*).

Miles gloriosus (*Chlubný vojín*)	205 př. Kr.	?	?
Mostellaria (*Komedie o strašidle*)	?	*Fasma* (strašidlo)?	Filémón
Persa (*Peršan*)	?	?	?
Poenulus (*Kartágiňan*)	?	?	?
Pseudolus (jméno chytrého otroka)	191 př. Kr.	?	?
Rudens (*Lano*)	?	?	Dífilos
Stichus (jméno otroka)	200 př. Kr.	*Adelfoi* (*Bratři*)	Menandros
Trinnumus (*Trojgroš*)	?	*Thésauros* (*Poklad*)	Filémón
Truculentus (*Neotesanec*)	pozd. obd.	?	?
Vidularia (*Komedie o vaku*[5]): dochována jen ve zlomcích	?	?	?

Caecilius Statius (230–220 až 168 př. Kr.)

: propuštěnec, současník Plauta a Ennia
: skládal výhradně komedie
: pocházel pravděpodobně z Milána, byl to insuberský Gal
: do Říma se dostal po bitvě u Clastidia
: přátelil se s Enniem (byli pohřbeni blízko sebe)
: Caeciliova tvorba se dochovala jen ve zlomcích (téměř 300 veršů)
: dochovalo se nám ca 40 titulů jeho her (může to být podobné jako u Plauta): názvy komedií jsou buď v řecké, nebo latinské podobě, vyskytují se i názvy v obou jazycích
: volně překládal autory nové a střední komedie – Menandra, Filemona, Alexida, Poseidippa
: o jeho stylu a jazyce se dovídáme v díle Varrona, Cicerona, Horatia; zmiňuje se o něm také Quintilianus a Gellius

Publius Terentius Afer (asi 195–190 až 159 př. Kr.)

: Afer = Afričan, Terentius = jméno, které získal po svém pánovi
: vystupuje v životopise Suetonia (2. stol. po Kr.), dochovaném v Donatově komentáři ze 4. s stol. po Kr.
: pocházel z Kartága, do Říma se dostal v mládí jako otrok
: jeho pán – senátor Terentius Lucanus – jej dal vzdělat a později jej propustil na svobodu
: přátelil se se Scipionem Mladším (filhelénský kroužek) a Gaiem Laeliem = přátelé jeho pána
: když zemřel, měl u sebe mnoho překladů z Menandra > dochováno 6 komedií (v chronologickém pořadí):

Andria (*Dívka z Andru*)
Hecyra (*Tchýně*)
Heautontimoroumenos (*Sebetrapič*)
Eunuchus (*Kleštěnec*)
Phormio (jméno parazita)
Adelphoe (*Bratři*)

[5] *Vidulus* = „kožený vak“.

Srovnání Terentiových a Plautových komedií

Terentius	**Plautus**
více se drží řeckého originálu	s řeckými originály zachází dosti volně
psal pro vzdělanější publikum > tomu odpovídá i jeho humor	znal prostředí nižších společenských vrstev > používá jadrnější humor
specifické narážky na řecké prostředí vynechává, ale římské prostředí nevsouvá	bližší lidovým vrstvám; Plautovy hry = doklad hovorové latiny (podobně Petronius)
ponechává řecké tituly	řecké překládá názvy do latiny
prolog: líčí své literární cíle, dopředu se hájí před kritiky (proti případným invektivám)	prolog: podle řecké předlohy seznamuje diváka s dějem (+ žádá diváka o přízeň)
vyzdvihuje humanitu – podle Terentia u lidí převažují kladné rysy > konflikty ve hře spočívají na nedorozumění > dlouhé monology	krátké monology

Další komické žánry:

Fabula togata = komedie s náměty z římského prostředí; rozvinula se v 2. stol. př. Kr.

- k dispozici máme jen názvy her a jen málo zlomků > nemáme jasnou představu o námětech a stylu těchto her > neznáme přesné hranice mezi palliátou a togátou

atellána a *mímos* = dva lidové divadelní žánry; pěstovaly se již v předliterárním období

ad *atellána*)

- byla přijata od Osků z Kampánie (JZ Itálie); název je odvozen od města Atella
- výhradně italický dramatický útvar; náměty z lidového života
- typické jsou ustálené postavy (*personae Oscae*) – Maccus = hlupák a žrout; Bucco = chytrák a žvanil; Pappus = přihlouplý a lakomý stařec; Dossennus = intrikán a břichopásek (= labužník)
- ženské úlohy hráli muži
- nového rozkvětu se dočkala v 1. stol. př. Kr. – dva autoři „literárních“ atellán – **Pomponius**, **Novius** (dochovaly se nám pouze názvy děl a fragmenty); udržela se až do císařského období

ad *mímos*)

- řec. *mimnesthai* = „napodobovat“ > napodobování výjevů z každodenního života
- postavy a prostředí v mímu jsou italické nebo řecké
- v mimu zpravidla vystupovala jedna hlavní osoba, která rozmlouvala s diváky
- v mimu nebyly ustálené postavy, nenosily se v něm masky (*personae*) a mohly v něm vystupovat i ženy
- na oblíbenosti nabyl v době Caesarově, kdy působili dva autoři mímů: **Decimus Laberius** (římský jezdec, ve svých hrách nešetřil aktuálními politickými narážkami > Caesar Laberia kvůli narážkám na svou osobu přinutil hrát ve vlastní hře = zneuctění) a **Publilius Syrus**